

РОЛЬ ПЕДАГОГА-АНДРАГОГАУ ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Національна медична академія післядипломної освіти
імені П.Л. Шупика, м. Київ

Вступ. На відміну від традиційної педагогіки основне положення андрагогіки, полягає у тому, що провідну роль у процесі навчання особливо на старших курсах грає не педагог, а студент. Функцією викладача є надання допомоги студенту для виявлення, систематизації, формалізації, коригування та поповнення знань. В цьому випадку відбувається зміна пріоритетності методів навчання.

Мета. Висвітлити роль педагога-андрагога у професійній підготовці фахівців з фармацевтичного менеджменту.

Методи. Бібліосемантичний, експериментальний, анкетування, статистичний.

Результати. Проведено анкетування студентів фармацевтичного факультету Національного медичного університету імені О.О.Богомольца (Київ, Україна) і студентів фармацевтичного факультету Медичного університету (м Лодзь, Польща) щодо достатнього обсягу знань з фармацевтичного менеджменту. Учасникам було поставлено питання: «Що необхідно включити у навчальну програму студентів фармацевтичного факультету для підготовки їх в якості менеджерів і керівників фармацевтичної галузі?». Основою для формулювання питання став аналіз літературних даних щодо проблематичних питань фармації в Україні, Польщі та Швеції. Після аналізу результатів анкетування виявилось, що досить значна кількість опитаних оцінили свої знання з різних питань фармацевтичного менеджменту як незадовільні, дещо менша кількість респондентів зазначили, що можуть оцінити свої знання з менеджменту оцінками «задовільно» та «добре». Лише декілька респондентів, оцінили свої знання хоча б з одного виду менеджменту з оцінкою «відмінно». На прикладі анкетування студентів фармацевтичних факультетів України і Польщі використано андрагогічний підхід, як сучасний метод навчання, де викладач – андрагог грає провідну роль в організації процесу навчання. Він виступає у ролі консультанта, експерта з технологій і результатів навчання. Педагог – андрагог надає студенту допомогу у пізнавальному процесі.

Ключові слова: фармацевтичний менеджмент, педагог-андрагог, анкетування, студенти, пізнавальний процес.

Вступ. Одним із видів менеджменту є кадровий менеджмент, який практично впливає на кінцеву результативність та якість тієї чи іншої дії. За умов формування ринкової економіки в Україні зросло значення теорії менеджменту у діяльності аптечних установ, українських компаній-виробників лікарських засобів, представництв зарубіжних фармацевтичних компаній, державних підприємств-регуляторів. Незважаючи на універсальність фундаментальних положень менеджменту, для окремих галузей існує специфіка їх застосування, чим і пояснюється необхідність адаптації загальної теорії до фармацевтичної практики [1].

Фармацевтичний менеджмент входить до програми підготовки фахівців з фармації на додипломному рівні. Від якості поетапної підготовки

студентів залежать результати діяльності відповідних установ. В свою чергу якість підготовки фахівців залежить від професійних якостей педагога. Викладач повинен бути високо кваліфікованим педагогом: вміти навчати, консультувати, надавати соціальну допомогу, виконувати організаційно-управлінські функції у середовищі дорослої особистості, тобто він повинен бути викладачем – андрагогом.

Андрагогіка – наука про освіту, що виявляє закономірності та основні теоретичні підходи до організації навчання дорослих, а також основні андрагогічні принципи для реалізації підходів в освіті дорослих[2].

Мета. Висвітлити роль педагога-андрагога у професійній підготовці фахівців з фармацевтичного менеджменту.

Методи. Бібліосемантичний, експериментальний, анкетування, статистичний.

Результати і їх обговорення. Поняття «андрагогіка» було введено в 1833 р. німецьким істориком педагогіки А. Каппом. Андрагогіка (грецьке « андрос » - доросла людина, чоловік; аго-гейн - вести) – розділ теорії навчання, що розкриває специфічні закономірності освоєння знань і умінь дорослим суб'єктом навчальної діяльності, а також особливості керівництва цією діяльністю з боку професійного педагога [3]. Термінологічний словник визначає андрагогіку як розділ теорії навчання, що розкриває специфічні закономірності освоєння знань і умінь дорослим суб'єктом навчальної діяльності, а також особливості керівництва цією діяльністю з боку професійного педагога.[4,5]

Андрагогічні основи професійного розвитку закладаються в момент переходу особистості з системи шкільного навчання на наступний етап безперервної освіти. Відповідно до існуючої соціальної практики професійне становлення може здійснюватися в міру проходження ступенів базової професійної підготовки (на рівні початкової, середньої, вищої освіти), у процесі підвищення кваліфікації, перепідготовки за новою спеціальністю, самоосвіти.

Викладач-андрагог повинен мати такі особисті властивості: терпимість, комунікативність, тактовність, самокритичність, організаторські здібності. Викладач-андрагог повинен усвідомлювати і визнавати головну роль слухача у процесі його освіти і свою роль наставника, організатора процесу навчання. Він повинен володіти системою знань про психологію дорослої людини, володіти сучасними технологіями і технічними прийомами освіти дорослих, технікою самостійного навчання, прийомами організації та новітніх технологій передачі знань[6].

Основне положення андрагогіки, на відміну від традиційної педагогіки, полягає в тому, що провідну роль в процесі навчання грає не той, хто навчає, а той, кого навчають. Функцією того, хто навчає, є надання допомоги тому, хто навчається, для виявлення, систематизації, формалізації особистого досвіду, коригування та поповнення знань. У цьому випадку відбувається зміна пріоритетності методів навчання. Андрагогіка замість лекцій переважно передбачає практичні заняття, у тому числі експериментального характеру, дискусії, ділові ігри, вирішення конкретних виробничих завдань і проблем. При цьому змінюється підхід до отримання теоретичних знань. На перше місце виходять дисципліни, що містять інтегрований матеріал (міждисциплінарні дисципліни) [7].

Сучасна наука виділяє такі основні принципи андрагогіки:

1. Принцип пріоритетності самостійного навчання. Для його реалізації необхідна значна попередня підготовка - складання програм навчання, підбір і тиражування навчального матеріалу, придбання та створення навчальних комп'ютерних програм. Складання списку літератури є недостатнім.

2. Принцип спільної діяльності з одногрупниками і викладачем при підготовці і в процесі навчання. Відправною точкою процесу навчання є виявлення потреб тих, хто навчається.

3. Принцип використання наявного позитивного життєвого досвіду, практичних знань, умінь, навичок в якості бази навчання та джерела формалізації нових знань.

4. Принцип індивідуального підходу, в основі якого знаходиться оцінка особистості слухача, аналіз його професійної діяльності, соціального статусу та характеру взаємовідносин у колективі. Попередні співбесіди, анкетування, тестування дозволяють побудувати соціально-психологічний портрет слухача.

5. Принцип рефлексивності. Цей принцип заснований на свідомому відношенні слухача до навчання, що є головною частиною самомотивації навчання.

6. Принцип необхідності застосування і актуалізації результатів навчання у практичній діяльності.

7. Принцип системності навчання.

8. Принцип розвитку: навчання має бути спрямоване на вдосконалення особистості, створення здібностей до самонавчання, досягнення нового у процесі практичної діяльності людини[7].

У сучасних умовах все більше компаній і фірм розглядають працівників як найбільш цінний свій капітал. Цією обставиною пояснюється особлива увага щодо відбору та працевлаштування фахівців, контролю за їх навчанням, оцінки їх професійної діяльності, розподілу, перерозподілу та використання.

Для менеджменту у ринковій економіці життєво важливі методи і засоби вивчення і задоволення інтересів, потреб і запитів того, хто купує послуги і продукти. Усе це поступово наближає "риннок праці" України до ринків праці розвинених країн Заходу [1].

Андрагогічний потенціал професійної освіти повинен здійснюватися в період базового професійного навчання при переході від "дитячої" педагогічної моделі навчання до андрагогічної.

Фармацевтична професійна освіта розглядається як підготовка фахівця, що відповідає стандарту (моделі, професії) і як процес становлення, покращання, адаптації та імплементації професійного контенту у суб'єктивну реальність з наступним запуском його самостійного вдосконалення та розвитку. В цьому випадку професія стає для людини способом буття, а не простого функціонування [6].

Залежно від вихідної установки професійне навчання на практиці здійснюється на різних рівнях проникнення у глиб або освоєння тієї чи іншої спеціальності. Це може бути: удосконалення конкретних умінь і навичок, що дозволяють виконувати локальні операції і дії, вирішувати окремі практичні завдання; освоєння методик організації діяльності, технологій здійснення тих чи інших процесів; накопичення (оновлення) теоретичних відомостей, фрагментарно або системно; формування професійних та особистих цілей,

системи цінностей, пов'язаних з перебуванням у професії, сенсу професійної діяльності, тобто формування власної філософії професії.

Тільки за відповідних умов людина, що здобуває спеціальність, одночасно знаходить здатність бути суб'єктом власного професійного розвитку. Це відбувається, коли процес навчання набуває андрагогічної характеристики.

Андрагогічна модель навчання передбачає організацію діяльності викладача і студента, яку можна здійснювати вже на старших курсах:

а) педагог через об'єктивні фактори відіграє провідну роль в організації процесу навчання, визначаючи спільно зі студентом всі його параметри: мету, зміст, форму і методи, засоби і джерела навчання;

б) педагог виступає у ролі консультанта, експерта з технології навчання, надаючи студенту допомогу в організації процесу навчання [7,8].

Одним із андрагогічних принципів, який передбачає принцип індивідуального підходу є метод опитування. Цей метод є найпоширенішим у прикладній соціології і охоплює письмове і усне опитування, що відповідно на практиці здійснюється у двох його формах: анкетуванні й інтерв'юванні.

Метод опитування, полягає у тому, що дослідник одержує первинну соціологічну інформацію шляхом усного чи письмового звертання до досліджуваної сукупності людей (окремої особи) з питаннями, аналіз відповідей на які розкриває проблему дослідження. При цьому спілкування дослідника з носієм пошукової інформації (респондентом) опосередковується спеціальним, заздалегідь опрацьованим методичним інструментарієм (анкетою чи фіксованим інтерв'ю) [9].

Анкета має бути розрахована на самостійне читання і заповнення респондентом (при дистанційному опитуванні), або на вільне заповнення ним після попередніх інструкцій, які проводить анкетер, тобто очному опитуванні. Для того щоб анкета, як робочий інструментарій одержання вірогідної інформації, була зрозумілою і виконувала своє призначення, потрібно знати і дотримуватись правил та принципів її побудови, які виробила соціологія в Україні.

Анкета повинна бути складена так, щоб у процесі її заповнення домогтися від респондентів трьох важливих моментів:

- адаптації респондента до завдань дослідження;
- досягнення поставленого основного завдання, тобто одержання достовірних відповідей на основні питання досліджуваної проблеми;
- зняття (усунення) психологічного навантаження, пов'язаного із заповненням анкети [9].

Авторами повідомлення створена анкета, яка має назву «Анонімна оцінка потреби у підготовці з менеджменту та маркетингу фармацевтичної галузі студентів-старшокурсників фармацевтичного факультету». Для дослідження заздалегідь були обрані студенти фармацевтичного факультету, які навчаються за спеціальністю «Фармація» та отримують диплом за кваліфікацією «Провізор». Анкета складається з 25 запитань, які сформовані у 3 блоки [10].

У анкетуванні приймали участь студенти фармацевтичного факультету Національного медичного університету імені О.О.Богомольця (далі – НМУ) (м. Київ, Україна) і фармацевтичного факультету Медичного Університету м. Лодзь, Польща (далі – МУ м. Лодзь).

Серед студентів фармацевтичного факультету Національного медичного університету імені О.О.Богомольця на умовах повної анонімності та конфіденційності у дослідженні взяли участь 48 студентів четвертого курсу та 41 студент п'ятого курсу, всього 89 студентів. Також, на умовах повної анонімності та конфіденційності у анкетуванні взяло участь 100 студентів фармацевтичного факультету МУ м. Лодзь.

Під час дослідження у ролі експертів виступали студенти обох фармацевтичних факультетів. Перед заповненням з респондентами був проведений інструктаж по техніці роботи з анкетою, а також висвітлені основні цілі та завдання дослідження.

Після аналізу результатів анкетування виявилось, що абсолютна більшість респондентів (98,71% – НМУ та 89,8% – МУ м. Лодзь) проходили (проходять) підготовку з фармацевтичного менеджменту під час обов'язкового курсу програми навчання на фармацевтичному факультеті. Досить значна кількість опитаних оцінили свої знання з різних питань менеджменту фармацевтичного менеджменту як незадовільні, трохи менша кількість виставили собі оцінку задовільно та добре. Лише декілька респондентів, оцінили свої знання хоча б з одного виду менеджменту, як відмінні. Лише 7,14% студентів НМУ та 8,18% студентів з МУ м. Лодзь мали досвід тренінгового навчання з менеджменту фармації поза ВНЗ. Та 19,05% та 16,83% опитаних відповідно у Києві та Лодзі знають про програму MBA (Magister of Business Administration) у фармації. Не дивлячись на те, що майже всі опитані мали можливість отримати знання та навички з менеджменту фармації, більшість респондентів (86,25% – НМУ та 86,74% – МУ м. Лодзь) вважають, що додаткова підготовка з менеджменту є необхідною. Близько 80,95% опитаних студентів-фармацевтів НМУ 88,78% серед студентів фармацевтичного факультету МУ м. Лодзь мають бажання у майбутньому взяти участь у тренінгах зі спеціальності «Менеджмент фармацевтичної галузі», а у програмах післядипломної підготовки – 78,57% та 74,08% відповідно. Деяко менше респондентів (66,68% – НМУ та 63,27% – МУ м. Лодзь) хотіли б у майбутньому навчатися за програмою MBA у фармації. Результати анкетування дали можливість отримати скринінгові дані для визначення рівня підготовки з фармацевтичного менеджменту [11, 12].

Висновок. На відміну від традиційної педагогіки основне положення андрагогіки, полягає у тому, що провідну роль у процесі навчання особливо на старших курсах відіграє не педагог, а студент. Функцією викладача є надання допомоги студенту для виявлення, систематизації, формалізації, коригування та поповнення знань. У цьому випадку відбувається зміна пріоритетності методів навчання. На прикладі анкетування студентів фармацевтичних факультетів медичних університетів України і Польщі щодо підготовки студентів в якості менеджерів та керівників фармацевтичної галузі продемонстровано, що андрагогічний підхід є дуже важливим для сучасних методів навчання, де викладач – андрагог відіграє провідну роль в організації процесу навчання; він виступає у ролі консультанта, експерта з технологій і результатів навчання; педагог-андрагог надає студенту допомогу у пізнавальному процесі. Аналіз анкетування показав, що студентам все ще необхідна додаткова підготовка з менеджменту. Близько 90% студентів мають бажання у майбутньому взяти участь у тренінгах зі спеціальності «Менеджмент фармацевтичної галузі».

Література

1. Мнушко З.М., Діхтярьова Н.М. Менеджмент та маркетинг у фармації, ч. 1. Менеджмент у фармації: підруч. для студ. вищ. навч.закладів / За ред. З.М.Мнушко.-2-ге видання –Х. Вид-во НФаУ «Золоті сторінки», 2009.-С.448.
2. Змеев С.И. Андрагогика: основы теории, истории и технологии обучения взрослых. — М.: М.: ПЕР СЭ, 2007. — С. 91. — 272 с.
3. <http://ru.wikipedia.org/wiki>.
4. Онушкин В.Г., Огарев Е.И. Образование взрослых: Междисциплинарный словарь терминологии. - СПб.; Воронеж, 2004.
5. Основы андрагогики: Терминологический словарь-справочник .- Маслова В.В. – Мариуполь, 2004. - 19 с.
6. Под ред. Колесниковой И. А. Основы андрагогики. — М.: «Академия», 2003. — С. 5. — 240 с.
7. Кукуев А.И. Андрагогический подход в педагогике. — Ростов-на-Дону: ИПО ПИ ЮФУ, 2009. — С. 11. — 328 с.
8. Вороненко Ю.В., Минцер О.П., Иванов Д.Д. Современная философия трансфера знаний в последипломном медицинском образовании. // Журнал «Почки». -Киев.- 2012.-№2.
9. Сучасний стан та основні тенденції оптимізації підготовки спеціалістів з менеджменту та маркетингу для фармації / В. В. Малий, М. М. Слободянюк, О. Ю. Рогуля та ін. // Менеджмент та маркетинг у складі сучасної економіки, науки, освіти, практики: Матер. III міжнар. наук.-практ. Internet-конф., м. Харків, 26 — 27 березн. 2015 р. — Х. : НФаУ, 2015. — С. 3–5.
10. Говоруха М.О. Визначення напрямів удосконалення підготовки керівників фармацевтичної галузі за допомогою техніки номінальних груп. // Український науково-медичний молодіжний журнал. – 2010. – № 4. –С. – 95-96.
11. Говоруха М.О. Підготовка менеджерів фармацевтичної галузі: послідовні стадії дослідження оцінки студентів фармацевтичного факультету. // Український науково-медичний молодіжний журнал. – 2012. – № 1.- С. – 336.
12. M. Govorukha. Health management training: multistage studying of medical students assessment. Abstract Book. // Juvenes pro Medicina.-2012.-P. 112.

М.А.Говоруха, Л.П. Гульчий, Н.С.Пономаренко, Г.В. Загорий

Роль педагога-андрагога в професійній підготовці спеціалістів фармацевтичного менеджмента

Национальная медицинская академия последипломного образования имени П.Л. Шупика, г. Киев

Введение. В отличие от традиционной педагогики основное положение андрагогики, заключается в том, что ведущую роль в процессе обучения особенно на старших курсах играет не педагог, а студент. Функцией преподавателя является оказание помощи студенту для выявления, систематизации, формализации, корректировки и пополнения знаний. В этом случае происходит изменение приоритетности методов обучения.

Цель. Осветить роль педагога-андрагога в профессиональной подготовке специалистов фармацевтического менеджмента.

Методы. Библиосемантический, экспериментальный, анкетирование, статистический.

Результаты. Проведено анкетирование студентов фармацевтического факультета Национального медицинского университета имени А.А.Богомольца (Киев, Украина) и студентов фармацевтического факультета Медицинского университета (г. Лодзь, Польша) относительно достаточного объема знаний по фармацевтическому менеджменту. После анализа результатов анкетирования оказалось, что довольно значительное количество опрошенных оценили свои знания по различным вопросам фармацевтического менеджмента как неудовлетворительные, немного меньшее количество выставили себе оценку удовлетворительно и хорошо. Лишь несколько респондентов, оценили свои знания хотя бы одного вида менеджмента, как отличные. На примере анкетирования студентов фармацевтических факультетов Украины и Польши андрагогический подход был определен как очень важный для современных методов обучения, где преподаватель – андрагог играет ведущую роль в организации процесса обучения. Он выступает в роли консультанта, эксперта по технологиям и результатам обучения; педагог - андрагог предоставляет студенту помощь в познавательном процессе.

Ключевые слова: фармацевтический менеджмент, педагог-андрагог, анкетирование, студенты, познавательный процесс.

M. Hovorukha, O.Hulchii, N.Ponomarenko, H. Zahoriy

Andragogist's role in the training of pharmaceutical management experts

Shupyk National Medical Academy of Postgraduate Education

Introduction. Unlike traditional pedagogics, andragogy bases on the position of the leading role of a student, not a tutor in the educational process, especially in undergraduate trainings. The function of a tutor is to help the student to identify, organize, formalize, adjust and to update the knowledge. In this case, a change in the priority of teaching methods can be observed.

Aim. To highlight the andragogist's role in training pharmaceutical managers.

Methods. Biblio-semantic, piloting, surveys, statistical.

Results. Using the results of the survey performed with the participation of the students of pharmaceutical faculties of medical universities in Ukraine and Poland an andragogic approach was found to be very important for modern methods of teaching where the tutor plays a leading role in the organization of the learning process. The tutor acts as a consultant, an expert in technology and learning outcomes; an andragogist provides assistance in the cognitive process.

Key word: pharmaceutical management, andragogist, survey, students, cognitive process.

Відомості про авторів:

Говоруха Марія Олександрівна – пошукувач кафедри організації і економіки фармації НМАПО імені П. Л. Шупика. Адреса: 04112, м. Київ, вул. Дорогожицька, 9, тел.: 205-49-57.

Гульчій Олесь Петрівна - проректор з міжнародних зв'язків та науково-педагогічної роботи з іноземними громадянами, проф. д.м.н.

Пономаренко Микола Семенович - зав. кафедри організації і економіки фармації НМАПО імені П. Л. Шупика, проф., д. фарм. н.

Загорій Гліб Володимирович – професор кафедри організації і економіки фармації НМАПО імені П. Л. Шупика, д. фарм. н.